

Sallan kunta
Postipolku 3
98900 SALLA
sallan.kunta@salla.fi

LAUSUNTO

19.2.2016

Dnro 0153 /2016

SALLAN PORTIN TUULIVOIMAPUISTON OSAYLEISKAAVA Kaavaluonnos

Sallan kunta suunnittelee osayleiskaavaa Sallan Portin tuulivoimapuistolle. Tuulivoimaosayleiskaava mahdollistaisi suoraan rakennusluvan antamisen tuulivoimaloille. Tuulivoimaloita rakennettaisiin maksimissaan 8 ja yhteenlaskettu kokonaisteho saisi olla maksimissaan 30 MW. Hanke sijoittuu kokonaisuudessaan Sallan paliskunnan alueelle.

Sallan paliskunnan suurin sallittu elopöroluku on 5 300 ja poronhoitajia oli 148 poronhoitovuonna 2014-2015. Porotalous on merkittävä elinkeino Sallan kunnassa. Alueen poronhoito perustuu luonnolaitumien ja porojen luontaisen laidunkierron ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Nyt tuulivoimatuotantoon suunnitellut alueet ovat etenkin loppukesän ja syksyn laitumia. Yhteensä noin 30 % paliskunnan poroista käyttää aluetta näinä aikoina eli kyseessä on poronhoidolle todella tärkeä alue. Alueella on siksi myös poroerotusaita ja kämpä. Poroja kuljetetaan aitaan etenkin kaava-alueen keskellä olevan tien länsipuolella ja ainakin kaksi suunniteltua voimalaa sijoittuu porojen kuljetusreitille tai lähelle sitä porojen kulkusuuntaa vasten. Paliskunnan paikkatietoaineiston mukaan alue on myös kevätlaidunta. Porot ovat herkimmillään ihmisen aiheuttamille häiriöille keväällä ennen vasontaa, sen aikana ja pienten vasojen kanssa. Silloin ne todennäköisesti myös välttäisivät tuulipuistoa. Tästä on myös tutkimustietoa Ruotsista. Tutkimusalueen porojen laidunnus siirtyi vasojen kanssa 3,5 km päähän tuulipuistosta. Hankkeella voi olla merkittäviä vaikutuksia porojen laiduntamiseen, ainakin se tulisi erittäin todennäköisesti vaikuttamaan poronhoitotöiden suorittamiseen alueella. Hankkeen vaikutukset poronhoidolle ovat jossain määrin epävarmoja, joten niitä tulee aktiivisesti seurata. Hankkeen seurannasta ja mahdollisten haittojen ja menetysten korvaamisesta tulee laatia sopimus paliskunnan kanssa. Myös jatkuva vuoropuhelu paliskunnan ja hankevastaavan kanssa koko hankkeen aikana on tärkeää haittojen lieventämiseksi.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoitolaissa (848/1990) (PHL) säädetään poronhoidolle vapaa laidunnusoikeus, joka pohjautuu ikimuistoiseen nautintaoikeuteen ja joka on lain esitöiden mukaan tarkoitettu pysyväksi oikeudeksi: ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta.” (PHL 3§). Vapaa laidunnusoikeus on edellytys kannattavalle poronhoidolle. Poronhoitolain 53 § osaltaan turvaa poronhoito-oikeutta, sillä se säätää: ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Lausuttavana oleva kaavan alue ei ole valtion mailla.

Poronhoitoa turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. Niissä todetaan: ”poronhoitoalueella turvataan poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset.” Itä-

Lapin maakuntakaavassa määrätään koko maakuntakaava-alueita koskeissa yleismääräyksissä: ”Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotaloudelle tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.” Viimeinen lause laajentaa neuvotteluvollisuuden koskemaan myös muita kuin valtion viranomaisia, kuten kuntia. Hankkeesta on järjestetty poronhoitolain 53 § kaltainen neuvottelu toukokuussa 2015, mutta Sallan paliskunnan mukaan itse kaavasta ei ole neuvoteltu paliskunnan kanssa. Hyvä neuvottelukäytäntö tarkoittaa, että neuvottelut aloitetaan riittävän aikaisessa vaiheessa, ja että neuvotteluiden lähtökohdiana on todellinen mahdollisuus vaikuttaa asioihin, eli pöytästä ei voida tulla valmiiden suunnitelmien kanssa. Neuvotteluita tulee jatkaa niin kauan, että asiat saadaan ratkaistua. Porotalousselvityksestä ei käy ilmi mitä neuvottelussa on niiden jatkamisesta sovittu, mutta katsomme, että niitä on syytä jatkaa, sillä kaavaluonnoksesta on melko paljon huomauttamista ja hankkeesta tulee sopia sen vaikutusten seurannasta ja siitä miten havaittuihin vaikutuksiin reagoidaan.

Kaavamääräykset ja merkinnät

Kaavaselostuksessa on kahteenkin kertaan mainittu ettei alue ole erityistä poronhoitoaluetta. Se on tarpeetonta toistoa. Vaikka kaava-alue ei ole PHL:ssa määriteltyä erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettua alueella ei se tarkoita etteikö poronhoitoa pitäisi ottaa huomioon tai siihen kohdistuvia vaikutuksia tulisi estää, lieventää tai korvata. Siihen velvoittaa muu lainsäädäntö.

Poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten selvitys on varsin kattava, siinä on arvioitu muun muassa vaikutuksia porojen laidunnukseen, porolaitumiin, poronhoitotoimintaan ja poronhoidon rakenteisiin. Selvityksessä on käytetty hyväksi uutta tutkimustietoa ja poroYVA-opasta.

Muinaismuistot

Kaksi paliskunnan jatkuvassa käytössä olevaa poronhoidon rakennetta on jostain syystä merkitty kaavassa muinaismuistoiksi: Sinnamon erotusaita ja kämpä. Arkeologinen inventointi on tehty ilman, että paliskunnalta on kysytty tietoja kohteista. Kämpä on hirsinen, siinä on peltikatto ja se on rakennettu joskus 1970-80 luvulla paikalla olleen, tulipalossa tuhoutuneen vanhan kämpän tilalle. Sinnamon erotusaita on niin ikään kolmisenkymmentä vuotta vanha. Siinä on puisia osia, mutta merkittävästi myös rautalankaista verkko-aitaa. Tietämättä muinaismuiston tarkempaa määritelmää voisi ajatella, että nämä kyseiset rakenteet eivät voi olla muinaismuistoja vaan ennemminkin alueen kulttuuriperintöä. Muinaismuistoja koskee kaavaluonnoksessa määräys:

”Muinaismuistolain (295/1963) rauhoittama kiinteä muinaisjäännös. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty. Kaikista aluetta koskevista toimenpiteistä ja suunnitelmista tulee pyytää museoviranomaisen (Museovirasto tai maakuntamuseo) lausunto. Kohteen numero viittaa yleiskaavan selostuksen muinaisjäännösluetteloon.”

On ihmeellistä, että tällä tavalla kuulematta omistajaa ollaan kieltämässä tai tekemässä luvan varaiseksi jatkuvassa käytössä olevien rakenteiden peruskorjaus tai tarpeellinen muuttaminen. Muinaismuiston sijaan poronhoidon kohteet tulee merkitä muun muassa maakuntakaavoissa käytössä olevilla *ph*-kohdemerkinnällä ja määräyksellä. Sinnamovaaran erotusaita on kaavaehdotusvaiheessa olevassa Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa merkitty *ph*-merkinnällä ja sitä koskee määräys: ”Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen”. Sama merkintä ja kaavamääräys tulee lisätä/muuttaa myös nyt lausuttavana olevaan osayleiskaavaan, koska se voimaan tullessaan kumoaa alueelta mahdollisesti tuolloin jo voimassa olevan maakuntakaavan. Tieto tästä valmisteilla olevan maakuntakaavan *ph*-merkinnästä puuttuu hankkeen porotalousselvityksestä vaikka siellä muuten mainitaan mitä merkintöjä alueelle ollaan maakuntakaavaan merkitsemässä.

Paliskunnan mukaan kaava-alueelle, sen eteläosaan sijoittuu vanhempi kämpä ja ilmeisesti erotusaidan vanhalla paikalla, muutaman kilometrin päässä nykyisestä aidasta on näkyvissä vanhoja puisia aita-rakenteita. Mikäli niitä halutaan merkitä esim. muinaismuistona tai kulttuuriperintökohteina, niin siitä tulee neuvotella paliskunnan kanssa.

Tuulivoimalat

Porojen kuljettaminen Sinnamon erotusaitaan tulee todennäköisesti vaikeutumaan huomattavasti mikäli tuulivoimaloita sijoittuu porojen kuljetusreitille. Myös helikopterin käyttö ettotöissä voi vaikeutua. Porotalousselvityksestä puuttuu karttakuvauksia siitä, miten poroja kuljetetaan alueella erotusaitaan. Siitä näkisi kuinka porojen kuljetusreitille tai niiden läheisyyteen osuvat ainakin voimalat nro 8 ja 6. Tuulivoimaloita on kaavaluonnokseen merkitty 11, vaikka niitä tullaan toteuttamaan kahdeksan. Kun voimaloita on vara jättää pois, tulisi ainakin voimalat 6 ja 8 poistaa kaavasta.

Porotalousselvityksessä on mainittu, että erotusaidan siirtämisestä hanketoimijan kustannuksella on puhuttu neuvottelussa. Tämä on tietysti mahdollista, mutta uuden paikan löytäminen on työlästä ja vie vähimmilläänkin vuosia: mihin porolaidunnus mahdollisesti siirtyy? miten poroja voidaan siellä kuljettaa? kuka omistaa maat ja saako lupia? jne. Uuden aidan rakentaminen on myös suhteellisen kallista. Muut erotusaidat ovat kuitenkin melko kaukana, joten toimiva sellainen tarvitaan alueella. Siksi poronhoitotöiden helpottaminen alueella voimaloita poistamalla olisi mahdollisesti helpompi ratkaisu joskin siihenkin liittyy epävarmuutta siitä jatkavatko porot laiduntamista alueella ollenkaan. Alueen metsiä on harvennettu ja ne ovat alkaneet palautua sopiviksi laitumiksi, siksi on ainakin toiveita että porot laiduntaisivat alueella jatkossakin.

Yleismääräys

Kaavaan tulee lisätä koko aluetta koskeva yleismääräys joka turvaa poronhoitoa, esimerkiksi ”Hankkeen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset”. Tämä tarkoittaa poronhoidon toiminnan turvaamista, hankkeen vaikutusten seuranta ja mahdollisten haittojen lieventämistä ja kompensointia. Hankkeen tarkempi suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä Sallan paliskunnan kanssa.

Kaavamääräyksiin on syytä lisätä poronhoidon edellytyksiä turvaava yleismääräys. Muinaismuistomerkinnot tulee poistaa paliskunnan erotusaidalta ja kämpältä. Sen sijaan rakenteet tulee merkitä ph-merkinnällä ja määräyksellä. Merkityistä tuulivoimaloista tulee jättää pois ainakin numerot 6 ja 8. Hankkeen vaikutuksia tulee seurata aktiivisesti. Hankkeesta aiheutuvia haittoja tulee lieventää ja kompensoida. Hankkeen aikana on olennaista myös toimijoiden välisen säännöllisen vuoropuhelun ylläpitäminen.

Pyydämme, että lausuntoomme annettava vastine lähetetään meille tiedoksi (PL 8168, 96101 Rovaniemi).

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao